

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

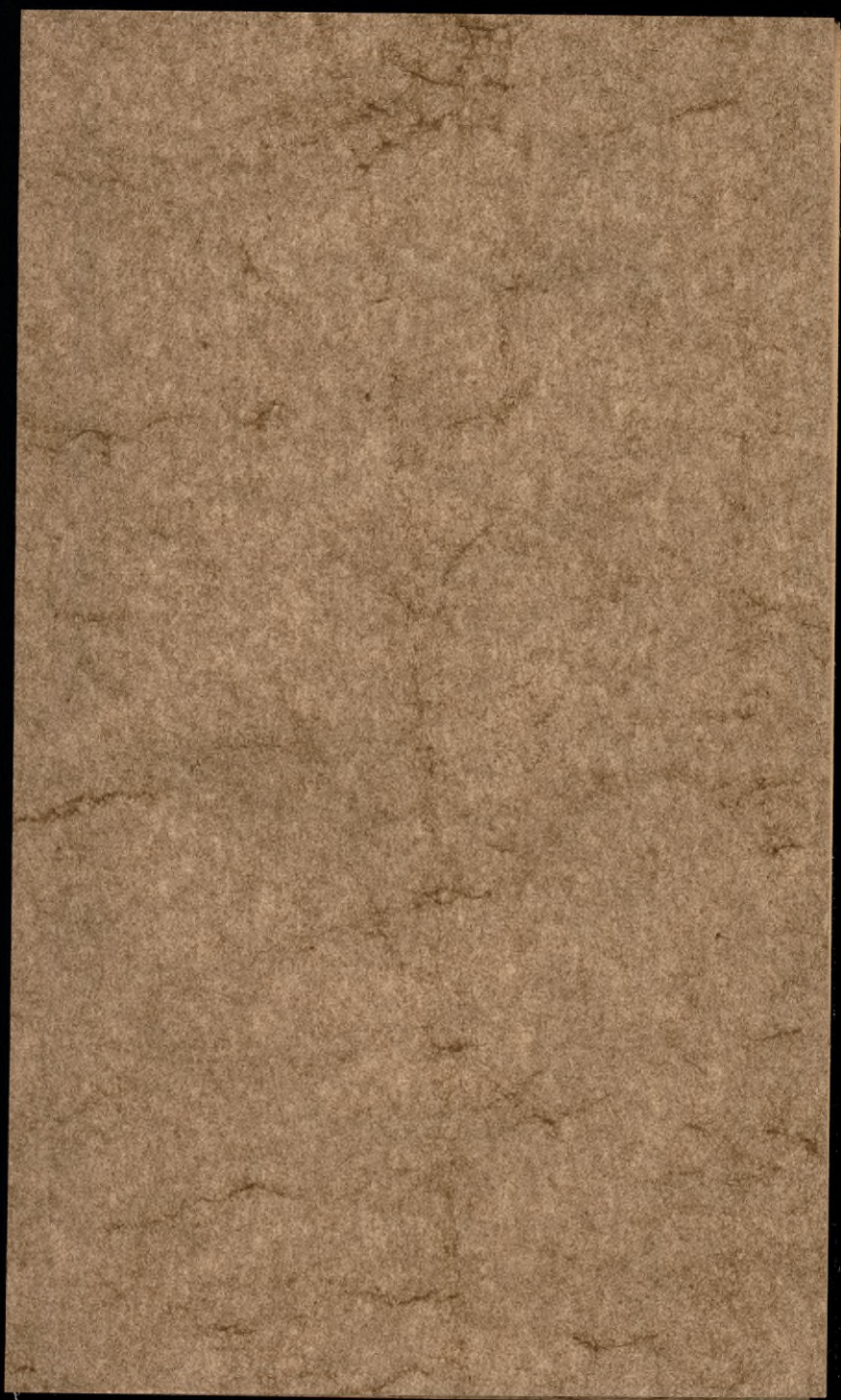
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

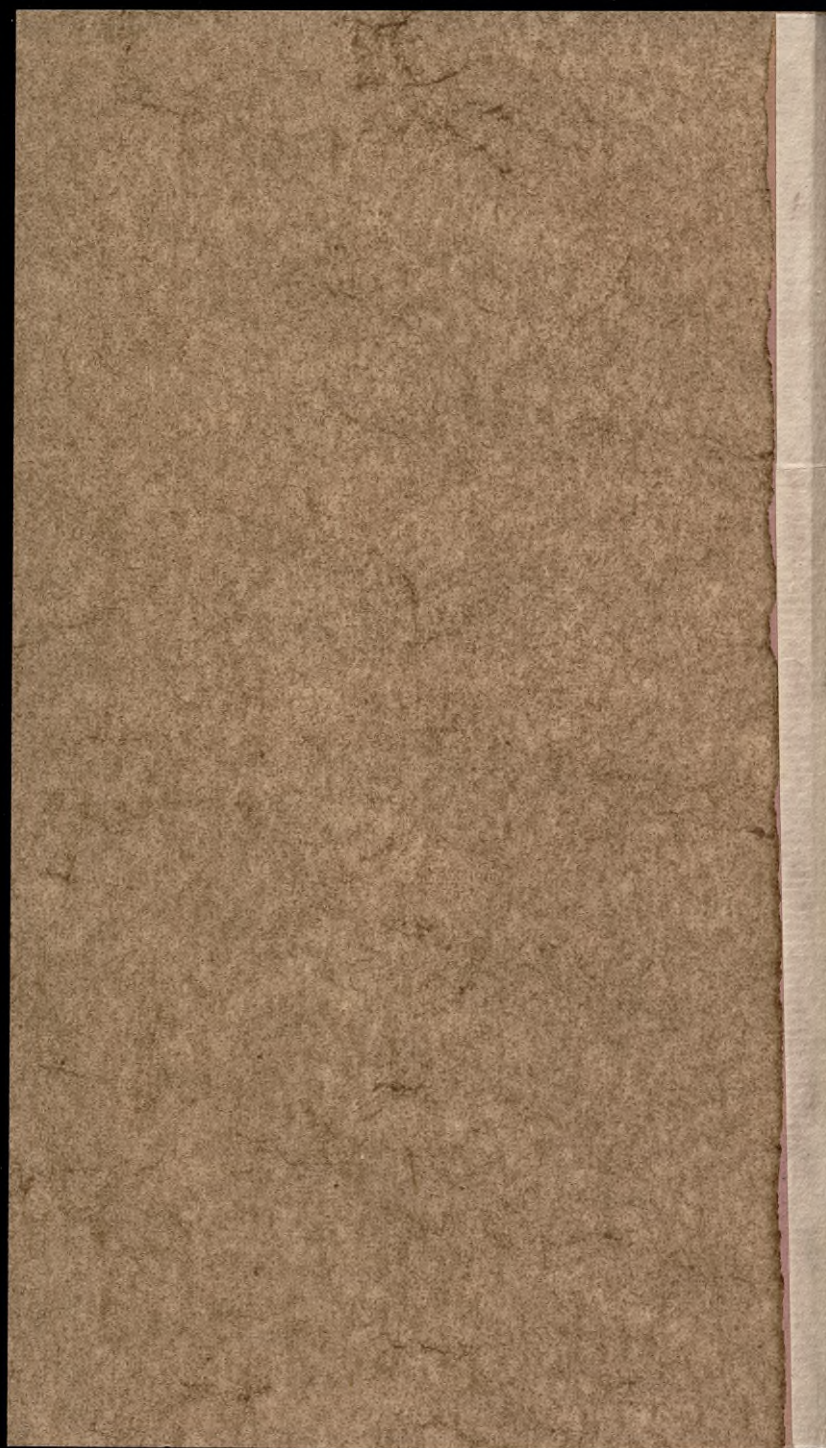

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

EN TJENSTFLICKAS ÖDEN.

ORIGINALBERÄTTELSE

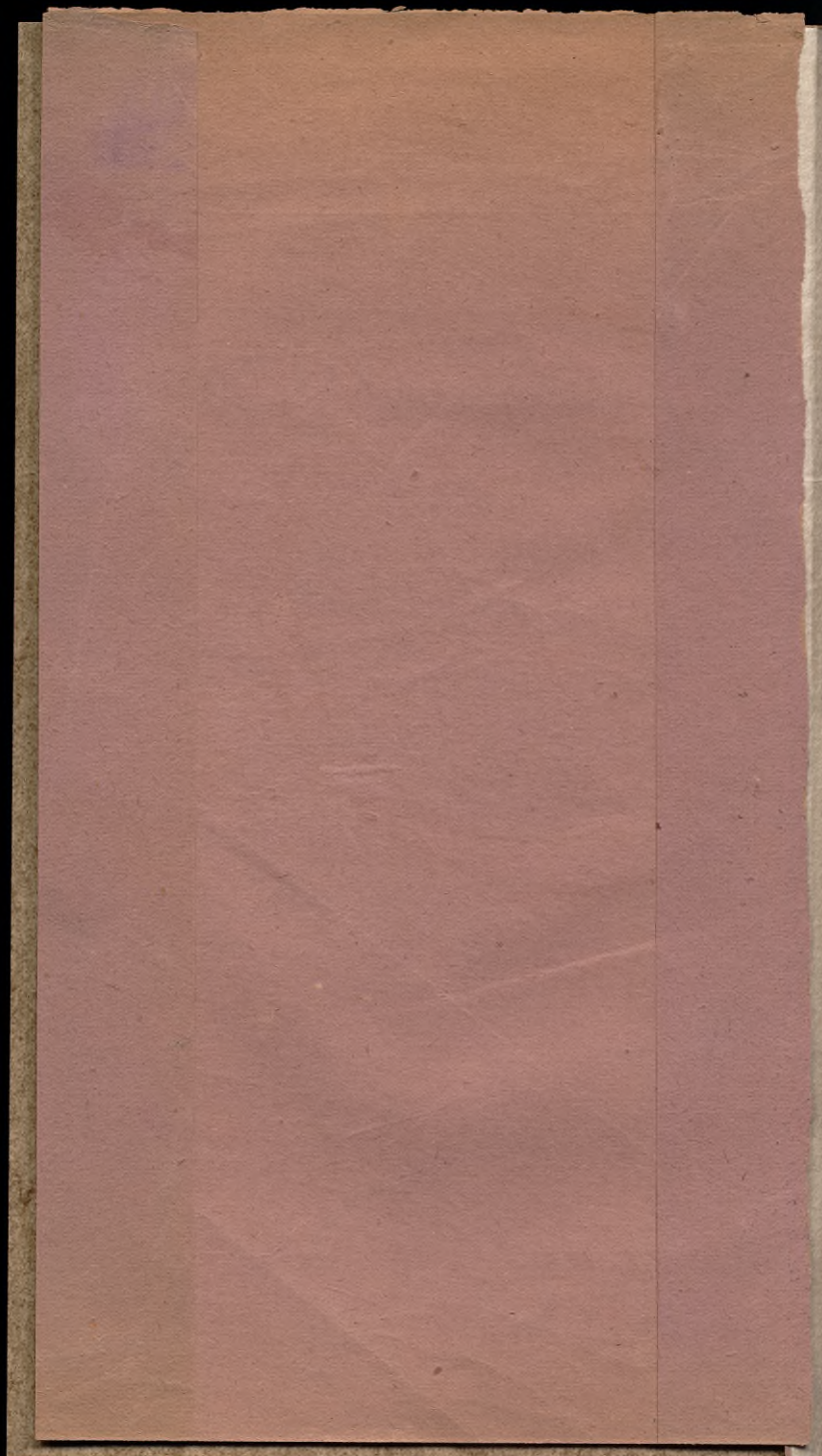
AF

C. A. NYHOLM,

FÖRFATTARE TILL "FÖRLORAD OCH ÅTERFUNNEN",
"BRÖLLOPSRESAN", "JULGRANEN" M. FL.

Pris 75 öre.

EN TJENSTFLICKAS ÖDEN.

ORIGINALBERÄTTELSE

AF

C. A. NYHOLM,

FÖRFATTARE TILL "FÖRLORAD OCH ÅTERFUNNEN",
"BRÖLLOPSRESAN", "JULGRANEN" M. FL.

STOCKHOLM 1882.
J. W. SVENSSONS BOKTRYCKERI.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 309

LECTURE NOTES

I.

Till vårflyttningen den 24 April 1868 uppkom till Stockholm Lovisa Larsdotter från Gotland, hon ville i likhet med många andra söka sig plats i hufvudstaden hvarest arbetet är ringa och förtjensterna stora, dertill hade hon hört berättas huruledes unga flickor med ett fördelaktigt utseende hade goda utsigter ått ernå målet för alla ungmörs sträfvanden, nemligen att blifva gift med en herreman.

Hon hade hemma på landet kommit underfund med att hon såg bra ut och undantagandes hennes näsa å la Norrköping var hon onekligen en vacker flicka, dertill endast 18 år gammal. Ej underligt då om hennes egenkärlek gillade hennes beslut att resa, samt stadfästa hennes hopp om ernående af guld och gröna skogar.

Vår hjeltinna landsteg således den 24 April på Riddarholmen med stora förhoppningar och ett kapital af 15 kronor.

Redan på landgången hälsades hon mycket artigt af en herre i uniform och tillbudande

henne sin tjenst med hvad han kunde för att underlätta de första svårigheterna som möter hvar och en främling som första gången besöker en större stad.

Hans första göra var att skaffa henne logis, hvilket snart lyckades att erhålla i en af dessa mystiska gränder emellan Österlånggatan och Skeppsbron.

Sedan detta väl var gjort tillbjöd han sig att visa henne litet omkring uti staden. Lovisa antog med nöje hans tillbud och undrade med sin beskyddare om hon icke finge bjuda på något, till hvilket han jakade, och som de just nu vore utanför ett kaffé så ginge de in och intogo förtäring. Vårt stadsbud, ty att följeslagaren tillhörde vår tjenstvilliga stadsbudskår har väl läsaren redan gissat, ville äfven han visa sig som en artig kavaljer och intog i sin tur förfriskning, hvilket på det högsta smickrade Lovisa som redan trodde sig hafva fångat lyckan.

Efter att hafva sittat och samtalat i ungefär tre qvarts timma skulle han åter ledsaga henne hem och då de kommo till porten sade han:

“Nu får jag tacka samt taga afsked, jag hoppas lilla mamsell skall komma att trifvas godt i Stockholm. Jag skall icke vara så dyr, blott 3 kronor behöfver mamsell gifva mig.”

“Hvad skall jag gifva herrn 3 kronor för?” frågade den förtviflade flickan. Aldrig förr hade

hon behöft betala någon karl för att göra henne sällskap, de hade tvärtom bjudit henne på allt möjligt, blott för att få följa henne.

Med en djup suck lemnade hon likväl stadsbudet 3 kronor, föresättande sig att aldrig tillåta någon karl följa henne vidare, åtminstone icke i Stockholm.

Uti logiet der hon bodde fans äfven en annan tjänstflicka hitkommen i samma ärende och bärande det historiska namnet Christina.

På resor behöfves ej mycket för att knyta vänskapsband och sålunda blefvo snart Lovisa och Christina goda vänner och som Christina var riktigt hemmastadd i hufvudstaden blef hon sin nya vänninnas ledsagerska från det ena och till det andra kommissionskontoret för att efterhöra plats.

En hel vecka hade redan gått tillända, utan att något yppat sig för dem, slutligen en dag i andra veckan gingo de in på ett kommissionskontor vid Lilla Nygatan. Efter att hafva väntat en stund, äfven der förgäfves, skulle de just aflägsna sig då med detsamma en herre kom in på kontoret för att höra efter ett par flickor som han ville hafva med sig till landet, hvarest han egde en större egendom. Han vände sig till Lovisa och Christina med förfrågan om de ville följa med. Christina skulle komma i köket och Lovisa skulle blifva husjungfru.

Lovisa hade visserligen tänkt att få plats i Stockholm, men som hon nu väntat så länge utan att erhålla detta och hennes penningar vore slut, antog hon såväl som Christina de dem erbjudna platserna hos possessionaten Winterhjelm på Hafta i Stockholms län.

II.

Patron Laurentius Winterhjelm var en medelålders man med starkt markerade drag, han var en utmärkt husbonde och för öfrigt god emot alla fattiga, hvarför han äfven erhöll binnamnet "Patron den gode".

Sedan tvenne år var han enkling och bar ännu sorg efter sin maka, som han älskade af hela sitt hjerta. Tvenne barn efterlemnade hon honom, en son och en dotter. Sonen Arthur var åtta år och dottren Gunhild sex år, och vore dessa båda barn hans enda glädje; så fort han egde en ledig stund var han hos oss med dem. De tjenare han hade vid hustruns frånfälle hade fortfarande stannat qvar, men nu hade tvenne af dem begärt blifva lediga till den 24 April, ty de skulle gifta sig och

således få egna hushåll att sköta. Deras begäran kunde naturligtvis ej nekas utan erhöles de sitt begärda afsked med ty åtföljande gratifikation af 100 kronor hvardera; deras bröllop skulle firas och bekostas af deras husbonde. Det var i följd af dessa förhållanden som patron Winterhjelm reste till staden för att skaffa sig nya tjenare.

Lovisa och Christina voro de första han träffade och som de föllo honom i smaken samt icke hade något emot att komma till landet så antogo de med nöje de dem tillbudna platserna och blef det öfverenskommit att deras nya husbonde skulle låta hemta dem på följande dags förmiddag.

Patron Winterhjelm som alltid varit en god och frikostig husbonde, hade gifvit dem hvardera 10 kronor i städsel, hvilket Lovisa och Christina med beundran och tacksamhet erkände för något högst ovanligt. Patron Winterhjelm blott svarade: "arbetaren är sin lön värd; jag fordrar arbete och ordentlighet af mitt folk, jag är till och med sträng uti sådana saker, men jag erkänner, värderar och betalar detsamma och då är ju allting väl, eller hur flickor?" tillade han med en skälmsk blick på dem båda. En stum nigning var deras enda svar och så återgingo de ganska förnöjda till sitt gemensamma logis.

Klockan half tolf den följande dagen stod

skjutsen utanför porten och efter ett uppehåll af några minuter för nedbäring af deras kofertar foro de åstad okända öden till mötes, ty sanning att säga är det icke blott det aflägsna Amerika som fyller våra samt anhörigas hjertan med ovisa förhoppningar om hvad blifva skall! Vi kunna äfven här hafva obanade stigar att trampa, godt och ondt att strida för och emot.

III.

Trenne år hafva förflutit sedan Lovisa och Christina togo plats hos patron Winterhjelm och ännu voro de fortfarande kvar, men Christina hade nu uppsagt sin plats, ty likt hennes föregångare hade äfven hon funnit en hjertans kär. Följden blef den vanliga att de skulle gifta sig och derom är intet att säga, ty hennes fästman var torpare på godset och han kunde både försörja och behöfde en hustru, en hemmets vårdarinna. Sanning ligger i den från skapelsens början kända satsen, det är ej godt för mannen att vara allena och från tronen ner till torparekojan gäller samma visa

regel. Hennes bröllop och utstyrsel bekostades af patron Winterhjelm, men detta bröllop hade äfven en annan verkan med sig nemligen Lovisas förändrade ställning vis å vis sin husbonde.

Dagen efter Christinas bröllop då patron Winterhjelm kom hem till middagen sade han till Lovisa, eller Lova som han vanligen kallade henne för: "i eftermiddag vill jag att du skall göra mig sällskap ut; jag skall nu skrifva ett par bref och du kan under tiden göra dig i ordning."

"Jag skall vara i ordning patron, men får ej vara länge borta, för Gunhild är ej riktigt bra i dag och då är hon så kinkig".

"Ja då gå vi ej ut, gå du in till barnen, jag skall komma in till er, då jag utträttat mina affärer."

Efter slutad förrättning gick patron Winterhjelm in till sina barn, hvarest äfven Lova var närvarande. Så fort fadren kom in sprungo båda barnen i famnen på honom, kysste och smekte sin älskade pappa hvarefter de återvände till sina lekar.

"Kom hit Lova, får jag tala med dig några ord."

Rodnande trädde Lova fram till sin husbonde, hon anade något som hon väl drömt om, men icke vågat att tänka sig.

"Hvad vill patron?" var hennes fråga då

hon såg att han endast uppmärksamt betraktade henne utan att yttra något.

“Jag vill att du skall sätta dig här, så der ja. — Nå hur är det med Gunhild nu?”

“Jo, hon är bra igen, hesheten är borta och som patron ser så leker hon rätt tappert om med Arthur.”

“Ja gudskelof för helsan, det är en dyrbar gåfva som vi noga bör vårda kära Lova och du har i sanning varit som en öm moder för mina barn under dessa trenne år du varit här. En bättre vårdarinna för dem anser jag mig ej kunna erhålla och ser du Lova jag har nu i öfver fem år lefvat enkling och saknat det som såväl behöfves uti ett hem och hvarförutan något sådant ej existerar — en maka — och kan du tänka dig Lova att jag nu beslutat upphäfva mitt enklingsstånd och taga mig en hustru, samt på samma gång mina barn en öm moder. Hvad säger du derom Lova, svara mig upprigtigt?”

Otaliga gånger hade Lova under denna herr Winterhjelm's öppna bekännelse skiftat färg. Hon såg med ens alla sina förhoppningar gå i qvaf, ty hon tänkte verkligen att med tiden det skulle låta sig göra blifva her-skarinna på detta vackra gods, hvarest hon nu befann sig som tjenarinna och hon hade äfven uppjudit all sin qvinliga förmåga för

att fångsla sin herres uppmärksamhet å hennes goda egenskaper.

Nu då hon hörde honom så bestämt säga sin mening vara att gifta sig, såg hon sig med ens störtad; alla hennes drömmar om magt och ära, allt var tillintetgjort och på den till henne ställda frågan kunde hon ej gifva något svar. Hon satt framför honom, som hon ansåg för den som vore skapad att lyfta henne upp till samhällets höjder, som vore hon mållös.

“Hvad fattas dig Lova?” frågade patron då han icke erhöll något svar. Han varseblef hennes blekhet och den stirrande blicken, för förskräckt upp och fattade hennes händer och hviskade: “Lova, säg, vill du ej blifvamin maka? Jag är rik och har förmåga att göra dig lycklig, svara mig Lova, vet att jag älskar dig.”

Knappast var denna förklaring uttalad och Lovisa störtade till golvet. Hennes själsarbete var för stort, först den förfärliga vissheten att förlora allt och nästa ögonblick åter visshet om att alla hennes önskningar skulle gå i fullbordan, allt detta verkade för häftigt och var orsaken till att hon svimnade.

Sedan patron Winterhjelm medelst vatten och eau de cologne återfått henne till sans var hennes första fråga: “drömmer jag, eller hvad fattas mig?”

“Du drömmer ej, Lovisa, hvad jag sagt är sanning, du känner mig och vet att jag aldrig

skämtar, därför svara mig: vill du blifva min hustru och en mor för mina barn?"

"Laurentius, min Laurentius får jag ju nu säga, det är då sanning, du vill göra mig, den fattiga tjenarinnan, till din maka, upphöja henne till ditt eget stånd. O, hvilket ädelt och varmt hjerta klappar ej inom ditt bröst! Jag kan nu få öppna mitt hjerta för dig min älskade Laurentius, så vet då att jag länge älskat dig, fast jag sökt till att beherska mina känslor. Jag, eder fattiga tjenarinna, hur kunde väl jag våga kasta blicken så högt, eller nära känslor som jag väl borde insett, aldrig skulle kunna besvaras och nu får jag af din egen mun höra bekräftelsen om att du, den rike af alla högt aktade Laurentius Winterhjelm, älskar mig den fattiga Gotlandsflickan. O Laurentius! Min sällhet kan du ana, men icke känna, jag behöfver numera icke nära en obesvarad kärlek inom mitt bröst, jag är älskad och jag får älska."

"Min älskade Lova, du får ej uti din kärleks yra göra mig bättre än jag är. En älskad maka för mig och en öm moder för mina små älsklingar kan ej nog högt uppskattas och jag har under trenne års tid provvat och funnit dig fullt värdig denna kallelse, såvida du sjelf, min kära flicka, vill ikläda dig såväl en makas som en moders ansvarsfulla värf."

"Ack hur kan du, älskade Laurentius, fråga

om jag vill, jag som länge närt denna önskan inom mitt bröst, utan att våga kläda den uti ord. Nu har du lossat min tungas band och låter mig fritt tala om hvad mitt hjerta tänker och känner. Så vet då, älskade Laurentius, din kärlek är min lycka, en lycka som jag troget skall bevara och vårda. Hela mitt hjerta, ja min själ och mitt lif har blott en längtan, det är att blifva i tillfälle få bereda dig, mitt hjertas envåldsherskare, all den sällhet, lycka och frid som står uti en kärleksfull och älskande makas magt och hvilket äfven är hennes enda mål att vinna och för en älskande qvinna är intet omöjligt på kärlekens blombeströdda stigar.“

Patron Winterhjälm reste sig upp och nalkades Lova samt slöt henne kärleksfullt i sina armar och den första kyssen blef inseglet på den nyss för dem båda betydelsefulla tilldragelsen.

Slutligen drog sig Lova tillbaka, urskuldande sig med att barnen behöfde henne.

“Ja gå min lilla Lova, vi träffas åter i afton, jag vill då delgifva dig mina planer“, och åter tryckte han en kyss på hennes läppar samt aflägsnade sig med ett förnöjdt leende.

Han älskade och var fångad.

IV.

Så snart herr Winterhjelm aflägsnat sig ilade Lova in i sitt rum, kastade sig på sängen och grät — triumftårar öfver vunnen seger. Qvinnans list är stor äfven hos den på lägsta bildningsgrad stående, hvilket Lova var ett lefvande bevis på. Hon var till sin natur egenkär och hersklysten och hade allt sedan hon kom till patron Winterhjelm endast haft ett mål för ögonen, nemligen att blifva sin husbondes maka och således äfven herskarinna på stället. Hon hade därför från början uppjudit all sin förmåga såväl uti sina sysslor som uti umgänget för att vinna förtroende, och af sin husbonde uppmärksammad. Hans barn egnade hon i synnerhet all möjlig moderlig omvårdnad. Att hennes plan lyckades ha vi redan sett.

Blott en gång misströstade hon och det var då när patron Winterhjelm för henne berättade sitt tillämnade giftermål, utan att namngifva personen, det var då hon förlorade sin sinnesnärvaro och föll i vanmagt, men denna oro förbyttes snart i stormande glädje och hon kände med sig sjelf att hon ej kunde beherska sina känslor, som voro af en helt annan

art, än dem kärleken föder och därför längtade hon efter ensamheten.

Nu var målet vunnet, endast till bröllopet var öfver behöfde hon bibehålla sitt konstlade väsen, sedan är det jag som herskar, sade hon halfhögt för sig sjelf, äfven, tillade hon, går det ej an att jag fortsätter som tjenare, utan Laurentius får genast skaffa hit en flicka. Hvad skulle folket säga om jag, den rike patron Winterhjelm's fästmö, ginge som tjenare? Nej, det sker aldrig. Jag borde resa bort en liten tid, ja, jag skall säga Laurentius det och då far jag till Stockholm och uppehåller mig der till dess jag som fru Winterhjelm åter träder inom dessa portar. Ja så skall det blifva, Laurentius skall nog gilla mig, ty gubben är kär och jag icke... Hu! att behöfva binda sig vid en gammal man det är förskräckligt, men jag måste, för att vinna målet uppoffrar jag allt, ja hela min välfärd, blott guld och magt hvila uti mina händer. Således, raskt till verket och friskt mod, Lova, segern är gifven! utropade hon och trädde så ut till barnen som fortfarande höllo på att leka.

“Kom hit nu små barn så skall jag kläda om er, så få ni följa med mig ut och gå en stund.”

Jublande hörsammade barnen Lovas tillsägelse och några minuter derefter voro de ute i det fria, åtföljde af deras blifvande styf-

moder, som i medvetandet af hvad komma skulle stolt blickade sig omkring och med en tillkonstlad knyck på nacken besvarande en och annan hälsning som egnades henne af gårdens öfriga tjenare.

Efter ungefärligen en timmas promenad kring egorna återvände hon med barnen och inkommen i förstugan möttes de af patron Winterhjelm. Litet förlägen efter deras sista samtal berättade Lova att hon varit ute och gått med de små, de kunde såväl behöfva litet frisk luft.

“Deri gjorde du mycket rätt, min Lova, du är i allt en förståndig qvinna och jag skattar mig lycklig att hafva funnit dig. Jag har nu sagt till i köket att folket i afton skall bjudas på traktering och äfven att arbetet skall upphöra klockan fem. Jag vill i anseende till dagens betydelse fira en liten fest tillsammans med mitt folk och på samma gång tillkännagifva för dem att du, min Lova, icke längre är min tjenare, utan min trolofvade. Gillar du mitt beslut min älskling?”

“Dina tankar, min älskade Laurentius, äro äfven mina, du får aldrig fråga huruvida jag gillar dina handlingar. Här finnes ingen på hela orten som icke gillande instämmer i alla dina förehafvanden, huru mycket mer då den som från ett intet upphöjds till värdigheten af att blifva din maka.”

“Du skall ej mera låta mig höra sådana barnsligheter, jag har gjort mitt val efter eget tycke och du har gifvit ditt bifall, så derom är icke något vidare att säga.”

“Och jag lofvar att icke vidare beröra detta ämne, är du då nöjd med mig?”

“Ja, min älskling, det är jag och har som du vet alltid varit till alla delar nöjd och hvarföre icke äfven lycklig sedan du första gången trädde under detta tak.”

“Jag tror dig, min älskade Laurentius, och känner mig öfverlycklig. Men nu har jag ett förslag att göra dig, få se om du instämmer deri.”

“Troligen och säger därför, att om det är något som på mig beror så har du redan mitt samtycke.”

Och så berättade Lova hennes af läsaren redan kända plan om att resa till Stockholm och vistas derstädes till dess hon genom äktenskapet blifvit förenad med den hon icke älskade.

“Jag har redan gifvit mitt bifall, min Lova, men ditt vistande i hufvudstaden skall ej blifva så långvarigt, ty jag har beslutat att fira vårt bröllop om en månad, hvad säger du derom min älskling?”

“Ack älskade Laurentius, hvilken lång månad att lefva skild från den man älskar, men du har rätt, det behöfves nog en liten tid till

att ställa i ordning både ett och annat och derföre måste jag taga mitt förnuft tillfång. Ett måste du likväl lofva mig, det är att, så ofta du kan, komma in och hälsa på din lilla Lova, inte sant!“

“Derom kan du vara förvissad; jag lär ej trifvas här när mitt hjertas älskling är frånvarande.“

“Ack du är då alltid samme ädla man. O, hvilken lycka vinkar ej din Lova!“ —

“Och din Laurentius“, inföll den förtjuste fästmannen.

“Men det var sant, Lova, jag har sagt till min rättare att skicka hit Amanda, hans äldsta dotter; hon gick fram förlidet år, om du kommer ihog det. Den flickan bör kunna se till barnen under den tid som du är borta, hon är både villig och kunnig med att handhafva barn, hon kommer i afton och då får du sjelf tala med henne.“

“Det var omtänksamt af dig, jag hade glömt bort Amanda och var just i förlägenhet hvar man skulle finna en flicka för barnen medan jag är borta; jag skulle ej hafva ro en dag såvida jag ej vore säker på deras ordentliga skötsel.“

“Deri tror jag dig fullkomligt, men hvad Amanda beträffar kunna vi trygt lita på henne. Men nu måste vi göra i ordning för folket och se till att ingenting fattas. I morgon kan

du rusta dig i ordning så resa vi in till staden i öfvermorgon. Jag skall genast sätta mig ned och skrifva några rader till min slägtinge, ingeniör Zeth, boende på Kammakaregatan, så få vi bostad der. Hela öfra våningen står ledig hvarje sommar.“

“Ja det vore min san passande; nu måste jag gå och ställa i ordning. Adjö med dig min älskade Laurentius, jag riktigt längtar att få med dig göra en utflykt, jag får då helt och hållet ensam råda öfver ditt sällskap.“

“Ja du är en liten toka; gå nu, vi träffas sednare vid festen.“

V.

Gårdens folk hade på deras husbondes tillsägelse infunnit sig, såväl den manliga som kvinliga personalen, och då patron Winterhjelm, egde, förutom lagstadde tjenare, tjugo stycken torpare, voro de icke så få då de alla voro samlade.

De hade rikligen blifvit undfägnade och en provisorisk dansbana hade här hastigt iordninggjorts hvarest såväl gammal som ungsvängde om med hvarandra.

Efter det dansen pågått till fram emot klockan nio på aftonen tillsades folket att samla sig i trädgården, en tillsägelse som genast hörsammades. Flera småbord voro der fullsatta med glas, hvilka af patronen sjelf fyldes med rehnskt vin, men innan de drucko, skulle de lyssna till hvad han nu hade att säga dem. På en gång blef det så tyst att man kunde höra ett löf falla.

Nu kom Lova med barnen och gick direkt fram till den långtande fästmannen som, helt artigt räckte henne ett glas, hvarefter han började:

“Mitt trogna folk! I kanhända förundren eder öfver denna festliga tillställning och det på en vanlig arbetsdag; äfven jag, då jag blickar tillbaka, kan ej annat än förundra mig öfver verdens gång och — människohjertan — jag nämnde hjertat, ty det är en hjertats angelägenhet som i dag samlat oss hit. Eder gamla husbonde ämnar nu efter att hafva left ett femårigt tomt och ödsligt enklingslif, åter knyta hymens band; mina barn behöfva såväl en moder, samt mitt hus en trogen matmoder och jag sjelf en tillgifven qvinlig vän under mina återstående dagar. Det jag sökt har jag funnit icke bland de högre kretsarne, eller bland mina umgängesvänner, nej! Den mitt val fallit uppå tillhör eder egen klass och ännu mer, en af mina tjenare, men från och med

i dag är hon icke längre min tjenare, utan min trolofvade och inom en månad min lagliga maka. I följd häraf godt folk, uppmanar jag eder att hädanefter gifva mamsell Lovisa Larsdotter, min trolofvade, den aktning och det bemötande som tillkommer eder husbondes blifvande maka. Förenen eder nu med mig och drick en skål för eder snart blifvande matmoder, eder husbondes trolofvade, mamsell Lovisa Larsdotter.“

“Skål för vår husbondes trolofvade“, ropade alla, — “måtte hon för oss, tjenare och underhafvande, blifva densamma milda och rättvisa matmoder som den hädangångna fru Winterhjälm allt intill sitt sista var, ty ännu i dag saknas hon af alla som kände henne.“

Det var rättaren på stället som yttrade detta och med honom instämde alla dem som under hennes lifstid vistats på gården.

“Tack min gamle rättare, det var en skön och sann minnesteckning du nu yttrade öfver min älskade och saknade hustru, och fast jag nu beslutit att gifva om mig, sker det ej för att glömma; jag vill i minnet hafva en fortsättning på mitt, af döden så hastigt afbrutna lyckliga äktenskap, det är min önskan och jag hoppas att den skall gå i fullbordan.“

“Det göra vi alla, patron“, ropade de alla som med en mun, ty det fans ingen som icke

kände sig djupt rörd vid minnet af den älskade hädangångna.

“Nu skola ni åter gå ned till dansbanan och taga er en smörgås innan ni gå hem, och du rättare skall öfvervaka att allt går ordentligt tillväga.”

“Det skall jag visst, patron, men jag har blifvit ombedd, att innan vi aflägsna oss, på allas vägnar framföra en ödmjuk tacksamhet för den stora gästfrihet patron bevisat oss alla. Vi kunna ej annat än önska det allt godt må tillfalla patron, samt att vi ännu i många år måtte få behålla vår gode och älskade husbonde. Förlåt oss dessa enkla ord, herr patron, men vi äro kojans barn, och förstå oss ej uppå att kläda våra hjertans tankar med annat än enkelheter.”

“Tack go' vänner, jag sätter större värde på det enkla och flärdfria hos eder, än det fala smickret från dem med hög bildning begåfvade. Ännu en gång tackar jag eder alla för edra välönskingar och måtte vi ännu länge få vara tillsammans, det är min innerliga önskan.”

Folket gick till dansbanan och patron Winterhjem gick åtföljd af sin trolofvade samt sina barn först ett slag kring trädgården hvar efter de gingo in för att supera.

Lova var glad, mycket glad, andra steget var nu lyckligen taget, nu återstod blott det

tredje, det sista, så var hennes lefnadsmål vunnit.

Aftonen förgick under serdeles liflig sinnesstämning och den tillämnade resan var naturligtvis hufvudsamtalet. Amanda var äfven anländ och installerad i sina nya sysslor. Som hon hörde till godsets barn var hon väl bekant med förhållandena och patron Winterhjelm's båda barn voro riktigt förtjusta i henne, hon hade så ofta lekt med dem och under lek vinner man barnahjertan, i synnerhet då det större barnet i allt tillfredsställer det mindres nycker, hvilket var förhållandet mellan Amanda och patrons barn.

Morgondagen upptogs helt och hållet med rustningar för resan; framåt aftonen ankom bref från Stockholm med underrättelse att rummen vore i ordning och blott väntade på sina tillfälliga gäster, samt slutade med ett, kärt välkommen gamle hedersbroder!

Lovas ansigte strålade af tillfredsstäld glädje och ej en blund kom i hennes ögon den natten. Tidigt följande morgon voro de i ordning och efter att hafva sagt ett hjertligt farväl af barn och tjenstefolk, satte de sig upp och så bar det af till den stora staden Stockholm, Lovas blifvande residens för en hel månad.

VI.

Resan till Stockholm gick lyckligt och mottagandet var hjertligt. Lova kände sig som uti sjunde himmelen. Fjorton dagar hade hon redan vistats uti hufvudstaden och hennes fästman hade besökt henne tvenne gånger under denna tid.

Ingeniör Zeth, hennes nuvarande värd, var utsökt artig mot sin väns fästmö och uppbjöd all sin förmåga för att göra tiden så angenäm som möjligt under de dagar som hon nödgades lefva skild från sin Laurentius. Detta var ej svårt heller, ty der fanns en ung officer i huset, den unge herr John Zeth, ende sonen och arfvingen till ingenieur Zeths namn och förmögenhet.

Att Lova liksom flertalet af Evas sköna döttrar svärmade för guden Mars' utvalda söner kunde ingen förtänka henne, ty för det första var hon en fattig landsflicka, uppfostrad uti ett fattigt torparehem dertill egenkär och fallen för smicker, att under sådana omständigheter blifva uppmärksammas af en ung och ståtlig krigare kunde ej annat än fångsla henne och fast hon endast varit fjorton dagar i Stockholm var hon redan blifven kär och det

kostade henne stora själsmärter att spela kär i sin fästman; men nöden har ingen lag, hon ville komma till magten och för hvarje gång unga herr Zeth öppnade ett samtal om hennes tillämnade giftermål började hon att gråta.

Herr Zeth, som en kunglig svensk krigare likt, icke var senfärdig med att storma ett qvinnohjerta, anade genast det sanna förhållandet mellan Lova och hennes fästman och tänkte då att det icke kunde skada gifva henne en lektion i trogen kärlek.

Hans batterier voro ock väl plaserade och förr än han sjelf anade var fästningen uppgifven och han ensam dess herskare.

Lova var visserligen icke hans första tycke, likväl hade han fattat behag till henne och hennes snart tillämnade giftermål var en retning som i stället för att afkyla lågan tvärtom tände passionens fackla i hans unga bröst och förskaffade honom många sömnlösa nätter.

“Jag skall bjuda henne ut på en lusttur i morgon,” sade han till sig sjelf, “jag måste tala med henne och höra hennes egen bekänneelse.” Beslut och handling äro ett, tänkte den unge Zeth och följande morgon foro de åstad till Drottningholm.

Lova kände nogsamt inom sig resans ändamål och var i följd deraf sorgsen till sinnet. Hon älskade visserligen den unge mannen, men hon egde en fast karakter. Kunde hon

icke älska den som inom kort skulle blifva hennes make, ville hon likväl ej svika honom och det fans stunder då hon ångrade sin stockholmsresa. Ett sådant ögonblick var det närvarande, hvilket på det högsta plågade hennes kavalier, huru glödande han är tolkade sin kärlek och knäböjande besvor henne om genkärlek samt att från hennes läppar få höra bekännelsen om att hon älskade honom, svarede hon blott: "Mitt öde är afgjordt, jag får ej handla annorlunda." Ehuru John Zeth visste med sig sjelf att Lova älskade honom var han nära vansinnig öfver att hon ej ville kläda sina tankar uti ord, och då hon slutligen tillsade honom att hon ville återvända till staden, var det som om han hade fått en kall dusch öfver sig och alla hans föresatser att taga henne med storm gingo om intet. Tiggande följdes de sedermera åt, ingendera kom sin för med att yttra något, likväl voro de båda kära i hvarandra detta visste de, men Lovas heder var det isberg som icke kunde genomträngas.

Genom det motstånd John Zeth led stegrades hans kärlek till dess högsta grad och han svor en dyr ed, att om han skulle vänta i tjugo år, så skulle Lova blifva hans maka. Han kunde likväl icke uthärda att vistas i hennes närhet, utan beslöt att genast lemna fäderneslandet för att gå i utländsk krigstjänst,

och trenne dagar derefter var han på väg till London för att, tjenande under den engelska flaggan, afvakta händelsernas gång. Han bad att få skriva till Lova, men som hon uti sin kärlek kände sig vacklande, vågade hon ej gifva honom löftet, ty hon kunde falla och ehuru hon älskade honom ville hon ej krossa den mans hjerta som från ett intet lyftat henne upp i samhället och gifvit henne sin hela kärlek.

Så fort John Zeth var rest och Lova icke mera hade något att frukta vis à vis hans besök, gaf hon fritt lopp åt sina tårar. Det var å ena sidan hedern, och å den andra kärleken som likt tvenne fiendtliga höfdingar stode i harnesk mot hvarandra. Lova var likväl prosaisk nog att låta kärleken kapitulera, åtminstone tills vidare.

VII.

Patron Winterhjelm hade under Lovas vistande i hufvudstaden vidtagit alla möjliga förberedelser för att värdigt mottaga den om några dagar såsom hans maka återkommande Lovisa Larsdotter.

Han sparade intet för att göra sin makas

första inträde så angenämt som möjligt, han ville se och finna henne lycklig.

Efter sedan allt blifvit ordnadt som han trodde uti Lovas smak, kastade han en sista granskande blick öfver det hela för att se om något var glömt, eller fattades, men allt var ordnadt på ett såväl enkelt som smakfullt sätt; ja sjelfva den fina verldsdamen skulle uti all denna smakfulla enkelhet känt sig angenämt och tillfredsställande öfverraskad. Ej underligt då om han sjelf log ett belåtet leende, mumlande för sig sjelf: "hon måste blifva nöjd, min Lova, det är allt hvad jag önskar."

Mången kanske fäller ett ogillande öfver den allvarliga patron Winterhjelm's svaghet för en fattig torparedotter och anser denna förbindelse för en dårskap, men jag älskar och att kärleken icke alltid följer kloketens bud det känna ni kanske litet hvar som träffats af dess brännande låga.

Som det nu redan var utlyst bestämde sig patron Winterhjelm för att bröllopet skulle firas nästkommande Söndag och tillskref genast Lova derom, äfvensom sin slägtinge ingenjör Zeth, på det att de skulle binna med de nödiga rustningarne till bröllopet, som skulle firas hos hans slägtinge.

Lova besvarade genast sin fästmans bref. Hon sade sig längta från stadens buller till sin Laurentius och hans lugna hem hvarest

hon åter kunde få blifva verksam, samt slutade brevet med att bedja honom komma så fort som möjligt om hon icke skulle tvina bort af längtan.

Lova var glad, hennes hjerta jublade öfver att se sig så nära målet för sina önsningar: oberoende och anseende. Älska kunde hon ej; men hon lärde att dagligen mer och mer högakta och värdera den man som så oegennyttigt lyftat henne från fattigdomens djup till välståndets ljusa höjder.

Patron Winterhjelm hade först sent på Lördagsaftonen anländt till staden, hvadan såväl han som de öfriga efter intagen supé gingo att hvar för sig söka hvila i morfei armar.

Söndagen kom med en molnfri och solljus himmel, som förhöjde dagens betydelse. Vigseln skulle försiggå på eftermiddagen och som alla förberedelser vore vidtagna till bröllopet's firande, var det ej något som hindrade patron Winterhjelm och ingenjör Zeth att under afvaktan på tiden för gästernas ankomst företaga en liten utflygt, hvadan de beslöto att intaga frukost på Hasselbacken å Djurgården. Bruden kunde naturligtvis icke följa dem, ty hon hade så mycket att för sin egen del beställa om, att hennes tid ej kunde medgifva något afdrag. Således foro herrarne till Hasselbacken och der fick patron Winterhjelm dricka

sin egen ungarls afskedsskål i skummande champagne.

Något lifvade återvände de till bröllopsgården, hvarest den om några timmar blifvande fru Winterhjelm, redan var klädd och otåligt afvaktade brudgummens ankomst.

Gästerna, hvilka endast vore de närmast stående och intimaste vännerna, anlände nu den ena efter den andra. Sist ankom Adolf Fredriks åldrige kyrkoherde E., som efter förrettad vigsel qvarstannade till allas glädje, ty hvem kunde bättre än kyrkoherden E. fångsla hjertan och sprida glädje.

Under det kronan dansades af bruden ankom telegram från John Zeth, deri han lyckönskade brudparet. Lova som hela tiden varit sjelfva glädjen och i verkligheten gjorde skäl för namnet: "En lycklig brud"; började vackla då Johns fader uppläste telegrammet. En i ögonen fallande blekhet öfverkom henne, men då alla hastade fram för ått efterhöra brudens tillstånd, återfick hon genast sitt vanliga lugn och förklarade att värmen var orsaken till hennes illamående. Efter att hafva druckit ett glas äkta hvitt portvin blef hon fullkomligt återställd och var till allas glädje åter festens firade primadonna.

Först klockan 4 på morgonen togo gästerna afsked och patron Winterhjelm samt hans unga maka vore nu för första gången allena sedan vigseln.

“Nu, min älskade Lova, är du min maka, måtte du icke ångra det steg du tagit.”

“O! Laurentius, min make; du får ej nämna sådana ord, då det egentligen är jag, som skulle framställa denna fråga.”

“Förlåt mig, dyra Lova, men ser du skillnaden i ålder mellan dig och mig är så stor att den af mig framställda frågan är fullt berättigad. Jag vill, min älskling, att du skall vara och känna dig lycklig, det är allt.”

“Du kan vara förvissad om, min egen älskade lilla gubbe, att din Lova både är och känner sig så lycklig som någon människa kan vara. Nu längtar jag blott hem till våra barn, jag har nu varit så länge borta från dem att det riktigt smärtar mig.”

“Tack älskade Lova för din omsorg om barnen, du har då alltid varit en moder för dem och redan klockan 10 kommer skjutsen så icke blir det mycket hvila för dig nu min älskling.”

“Ack jag har heller ingen ro för än jag återkommer till hemmet.”

“Ja du har rätt, Lova, borta är bra, men hemma är bäst, och blott några timmar ännu och vi äro åter i vårt hem, men hvila dig åtminstone en timma, jag och Zeth ha en affär oss emellan och vi skola nu medan jag är i staden resonera derom, ty redan i morgon måste saken vara afgjord. Så fort vi fått

allting klart skall jag genast komma upp till dig igen, men till dess måste du gifva dig ro och taga dig en välbehöflig hvila.“

“Ja, men endast på dessa vilkor skall jag lugna mig en stund. Ännu än gång, lofva mig att snart vara tillbaka.“

“Ja du kan vara öfvertygad om att jag helt snart åter är vid min Lovas sida.“

“Godt nu får du gå, men jag väntar dig med otålighet.“

VIII.

Redan klockan half tio stod skjutsen utanför porten, och som allt var i ordning till hemresan, så återstod ej annat än att taga afsked af deras vän och värd, ingeniör Zeth, i följd hvaraf de gemensamt gingo ned till honom och efter ett hjertligt omfamnande och lyckönskande, samt hoppandes uppå ett snart återseende, afreste de nygifva till hem och härd, med hjertan fulla af ovissa framtidsförhoppningar. Detta sednare gälde likväl endast fru Winterhjelm.

Mottagandet på Hafta var det hjertligaste. Hela godsets befolkning voro alla i sina enkla,

men snygga högtidskläder deras husbonde och nya matmoder till möte. Fru Winterhjelm var förtjust öfver de stora anordningarne som gjorts för hennes skull, äfvensom öfver den ära som bevisades henne af de fordna kamraterna och sednare på aftonen, då allt folket voro bjudna till gården, samspråkade hon med hvar och en af dem, samt lofvade att så mycket det stod i hennes förmåga söka likna deras förra, ädla hädangångna matmoder.

Arthur och Gunhild sprungo helt förtjusta i famnen på sin styfmoder. Och hon klapade och kysste dem båda med en moders hela ömhet, ty hon hade alltid varit god och mild emot dem, hvarför de helt naturligt redan från hennes första ankomst till godset fästade sig vid henne. Det behöfves ej mycket för att fängsla barnahjertan, blott kärlek och ömhet. Detta visste Lova och handlade derefter, därför var äfven förhållandet emellan barnen och styfmodern det mest kärleksfulla man kunde tänka sig; den som mest gladdes deråt var likväl patron sjelf. Han älskade sina barn högst af allt, och denna kärlek var en vigtig orsak till hans nu ingångna äktenskap.

Lova hade nu hunnit målet för sina önskinningar. Hon hade nu kommit till oberoendets ståndpunkt, och hon fylde äfven sin plats.

Att hon förr varit som tjenare på godset,

ett folkets barn, var för henne numera blott en dröm.

Som matmoder var hon sträng och nogräknad, inom familjen var hon uti sitt sätt och uppträdande likasom före äktenskapet, blott något mera själfständig, och uti sällskapslifvet förstod hon sig uppå konsten att tillvinna sig allas hjertan. De gratulerade äfven patron Winterhjem till att hafva fått en så snäll, ung och vacker fru.

På detta sätt förflöto tvenne år lugnt och stilla, utan några nämnvärda händelser. Lova var omtyckt i hemmet, afundad af tjenarne och afhållen af umgängesvännerna.

Ingeniör Zeth hade vistats hos sin gamle vän och släktninge en hel sommar. Dagligen vore gubbarne tillsammans ute på jagt eller fiske, hvilket nöje de, trots deras ålder, älskade med passion, och vid deras återkomst till hemmet var alltid Lova med barnen dem till mötes. Så fort de inkommo mötte dem alltid ett väl dukat bord som i sanning hedrade husets herrarinna. Vanligtvis gjorde herrarne en heder åt anrättningarne, ty såväl skogs- som sjöluft uppfriskade aptiten.

Ingeniör Zeth hade för vana att under måltiderna alltid leda samtalen på den utomlands varande sonen John, som helt naturligt var hans stolthet och hans ära; detta var ej heller att undra öfver, ty han hade gjort stora

framsteg och var omtyckt af alla med hvilka han kom i beröring. För hvarje månad kom bref ifrån honom deri han uttryckte sin önskan att snart få återkomma till fäderneslandet.

Lova åhörde tyst och med mer än vanligt intresse dessa bref, det var ju äfven en helt naturlig sak, hon älskade utan hopp, ty hon ville icke svika pligten mot sin make. Hon led kärlekens alla qval då den ser sig besviken uti allt. Det var för henne en svår strid, men hon egde själsstyrka nog att bära dess qval. Hon både längtade och icke längtade efter den tid då ingenjör Zeth skulle resa. Slutligen kom dagen för hans afresa och efter ett hjerligt afsked var han icke längre gäst på Hafta.

Lova kände sig väl litet konstig i några dagar, men så småningom återfick hon sitt vanliga själslugn. Allt gick nu sin gilla gång till frampå våren, då patron Winterhjelm en dag efter hemkomsten från en promenad kände sig så illamående att han måste intaga sängen. Läkare efterskickades genast, men innan han hunnit anlända var patron Winterhjelm icke mer bland de lefvandes antal. Så fort läkaren kom, konstaterade han att herr Winterhjelm i följd af hjertförslamning slutat sin lefnads verksamhet.

Vid denna oväntade katastrof insjuknade

äfvén Lova och bud måste skickas in till staden för att hemta ingenjör Zeth, som äfvén genast anlände till Hafta, hvarest han fann Lova i full feber. Läkaren var ännu kvar och blef han af herr Zeth ombedd att ytterligare qvarstanna en tid, tilldess värsta faran var öfverstånden.

I följd af fru Winterhjelm's svåra och långvariga sjukdom måste patron Winterhjelm's begrafning försiggå, utan några yttre ceremonier. Ingenjör Zeth öfvertog på Lovas begäran ledningen af godsets affärer och han skötte sitt åtagna värf med noggranhet.

Det gick långsamt med Lovas tillfrisknande, länge sväfvade hon mellan lif och död, slutligen segrade likväl lifvet och så småningom återfick hon så mycket krafter att hon kunde till en del egna sig åt husets omsorg. Som den varma årstiden var i annalkande, samt hon därför kunde vistas mycket uti i det fria, återfick hon snart sina fordna kropps- och själskrafter. Hon satte sig snart in i de nya förhållandena som blifvit en följd af hennes enkestånd. Ingenjör Zeth var åter rest till staden och én förvaltare antagen för godsets vårdande. Fru Winterhjelm gästade ofta ingenjör Zeths hem och qvarblef der hela veckor ibland, hon fann ingen trefnad mer på Hafta, barnen älskade hon likväl och tog dem alltid med på sina resor, då icke skolan upptog deras tid.

Hennes kärlek till John Zeth började nu att slå allt djupare och djupare rötter. Hoppet vaknade, samt längtan efter den älskade blef allt större och större, därför vistades hon så mycket i staden för att få vara närvarande då bref från John var att vänta.

Som patron Winterhjelm uti sitt testamente förordnad att Lova skulle besitta hans gods till sonens myndighetsålder, samt dessutom hafva halfva hans förmögenhet, var hon således en ung och rik enka, ty patron Winterhjelm's efterlemnade fasta och lösa egendom uppskattades till emellan fyra à fem hundra tusen kronor. Visserligen kom detta att framdeles vid sonens tillträde till godset betydligt minskas, men hon egde i alla händelser så mycket af denna verdens goda att hon var eftersökt af en hel mängd af ganska höga, men till en stor del bankruttrade familjer, i synnerhet sökte fattiga unga män ur nästan alla samhällsklasser att blifva presenterade för den unga och rika enkan. De hade för det mesta blott en afsigt, att vinna hennes hand, d. v. s. hennes guld. Hon var likväl likgiltig för allt deras smicker, för henne fans nu mera blott ett hopp, en tanke, det var John — och han var frånvarande.

Ingeniör Zeth, hos hvilken hon fortfarande bodde, var den enda som hon med förtroende vände sig till, dels i följd af hans förmynder-

skap för barnen och dels i följd deraf att han var fader till den hon älskade. Hon hade likväl aldrig för honom yppat sitt hjertas hemligheter.

Något bref hade icke på flera månader ankommit från John och var fadrens sorg stor — var hennes större — ehuru hon icke i ord klädde sitt hjertas tankar. Hon led, trots sin rikedom ett dagligt martyrskap. Hennes tilltagande blekhet, hennes förlorade aptit och hennes sömnlösa nätter vore ett talande bevis derpå.

Barnen hade hon satt i helpension, ty uti den oro som hon ständigt lefde, ansåg hon sig ej kunna egna dem den vård som de behöfde och vore berättigade till.

Hennes vistande på Hafta blef allt mer och mer sällsynt och slutligen flyttade hon in till staden för att der lättare kunna afvakta underrättelser från John. Sålunda förflöt en längre tid och ännu hade ej någon underrättelse ankommit från honom. Lova hade nästan upphört att hoppas, fans han ännu ibland de lefvande? Var han sjuk eller frisk? Detta voro frågor som ständigt sysselsatte hennes tankar.

IX.

Att John lemnade fäderneslandet var, som vi minnas, Lova orsaken till. Han älskade henne, visste äfven att hon älskade honom tillbaka, fast hon ej med ord uttalat denna kärlek. Han anade hennes inre strid, och ansåg sig bereda hennes lycka genom att resa långt bort från skådeplatsen för hans och hennes kärlek.

Han närde visserligen ett svagt hopp om en lyckligare framtid, då inga hinder skulle hindra deras förening. Han älskade henne för högt för att, såsom förhållandena nu vore, stanna i hennes närhet och underhålla en närande låga, farligt för hjertat, der, hvarest den är förbjuden.

John önskade visserligen att få brevexla med sin Lova, men hon afböjde äfven detta af det skäl, att hon trodde sig icke äga förmåga beherrska sitt hjertas känslor, såvida den ringaste anledning funnes för meddelande dem emellan.

John uppoffrade således sin kärlek och drog i landsflykt.

Lova uppoffrade sin kärlek och drog i — brudstol.

Underbara ödets skickelse, hvem kan trotsa dess lagar?

Vi säga: det och det skola vi göra, men så kommer ett oblidt öde och säger annorlunda. Den i lyx och öfverflöd födde slutar sina dagar i fattigdom och elände — och den i torparkojan födde erhåller de högsta ärebetygelser och embeten samt slutar sitt lyckolif som en samhällets välgörare

Hvems är felet? — Ödet!

John och Lovisa älskade hvarandra, men händelserna, eller ödet, stälde sig emot deras kärlek och skilde dem åt, och genom Lovas giftermål blef ju deras förening omöjliggjord.

John Zeth lemnade således af fri vilja men med krossadt hjerta sitt fädernesland, och anlände efter några dagars resa till Englands dystra hufvudstad, London.

Då han före sin afresa, af den svenska krigsministern erhöll en recommendation till den engelska, vitsordande hans skicklighet samt hans önskan att erhålla anställning vid engelska flottan, blef det för honom en lätt sak att ernå sitt mål, och han hade blott vistats i London åtta dagar då han fick befallning att infinna sig hos den engelska sjöamiralen K... hvilken efter försiggången presentation yttrade:

“På grund af de recommendationer Ni medför från Sveriges krigsminister, varder Eder önskan att tjena i den engelska flottan

uppfylld. Om några dagar kommer en expedition att afgå till Indien och Ni är beordrad att deltaga i densamma. Ni har nu att vända Eder till eskaderns chef, amiral N. för vidare ordres. Farväl och lycka till under den nya flaggan.“

Således allt längre och längre blef afståndet mellan honom och den han älskade. Likväl vore hans tankar aldrig skiljda från den för hvars skull han nu under en främmande nations flagga plöjde oceanens oroliga böljor. Okända vore de öden han gick till möte, oviss den framtid som hägrade för honom. Detta aktade han ej uppå, för honom fans blott ett: att lefva för sin kärlek och afvakta tiden då inga hinder mer skulle möta för ägandet af Lovas kärlek.

O! grymma afgrundsqual att nära den rena kärleken inom sitt bröst och behöfva draga bort. Det är som att taga solen från jorden.

Då expeditionen efter ett års bortovaro åter anlände till fäderneslandet, hände det John Zeth den olyckan att han genom ett fall från däck och ner i mellanrummet skada sig mycket illa, isynnerhet tog hufvudet svår skada, hvadan han sanslös måste transporteras till sjukhuset hvarest läkaren efter hållen consultation konstaterade att: såvida löjtnant Zeth skulle tillfriskna, förståndet icke mer skulle återkomma.

I tvenne veckor hade han nu legat utan att någon ändring syntes infinna sig. Den yttre skadan var visserligen botad men hjernan blef ej redig.

Amiral N... , löjtnant Zeths chef, som fäst sig vid den unge, tappre svensken, lät dagligen efterhöra hans tillstånd.

Slutligen frågade amiralen läkaren om icke löjtnant Zeths förflyttning till hans hem skulle hafva en välgörande verkan, samt huruvida icke ett dagligt familjelif tillika med öm omvårdnad skulle kunna återföra det förlorade minnet.

Som läkaren ej kunde gifva något annat svar än ovisshetens, men på samma gång tillstyrkte försöket, så blef löjtnant Zeth förflyttad till amiral N... s hem, hvarest tvenne rum iordningstälts till hans disposition.

Efter en helt kort tid visade det sig att ombytet verkat högst fördelaktigt, och löjtnant Zeth deltog uti amiral N... s aftoncirklar med stigande intresse; och en dag då amiralen i sällskap med läkaren gingo in till patienten, funno de honom sittande vid bordet med hufvudes hvilande uti händerna samt — gråtande.

“Nå, gudskelof“, utbrast läkaren, “löjtnant Zeth är utom all fara, minnet är återkommet.“ Allt detta uttalades, med beräkning, högt, för

att se hvad verkan det skulle göra på patienten.

Så fort läkaren hade yttrat: "minnet är återkommet", steg löjtnant Zeth upp, gick fram till amiral N . . . , räckte honom sin hand och sade:

"Herr amiral, herr doktor; I förundren Eder nog öfver detta mitt beteende, men allt sedan i natt har jag känt mig så underlig i hufvudet; jag kände mig såsom uppvaknad ur en dröm. Jag började se mig omkring och jag visste till en början ej var jag befann mig, slutligen kom jag att kasta ögonen på detta stora porträtt här midt emot på väggen, detta kom mig att minnas först och främst Eder, herr amiral, derefter den olyckliga dagen då jag föll, och sedan uti hvilkens hem jag nu befinner mig."

"Allt detta verkade som ett trollslag och jag började gråta. Nu vet jag allt."

"Herr amiral, låt mig trycka den mans hand, som likt en huld fader upplåtit sitt hem och med ädel människokärlek vårdat en olycklig främling. Jag nämnde olycklig, ty hvad är mera fruktansvärdt än när förståndet viker bort från människan."

"Mitt hela lifs tacksamhet, herr amiral, för Eder ädla handling. Ni har bevisat att inom den högborne och lagerkransade amiral

N...s bröst klappar ett bland de ädlaste hjertan.“

“Till Er, herr doktor, får jag äfven fram-bära min varma tacksamhet för den omsorg och vård Ni såsom läkare egnadt mig.“

“Läkaren har för Er, herr löjtnant, icke kunnat uträtta något. Den som, näst Gud, varit Eder doktor är herr amiral N..., ty på amiralens befallning flyttades Ni hit, och genom den milda behandling som, helt och hållet afpassad efter sjukdomens natur, här egnats Eder, har Ni varit lycklig nog blifva fullkomligt återställd till såväl kroppssom själskrafter. Detta är min sista pligt, som läkare betraktad, att konstatera.“

“Herr löjtnant, som Ni nu, prisad vare försynen, återvunnit hälsan, anhåller jag det Ni ännu några dagar håller Eder inne på Edra rum. Ni är visserligen återställd, men så väl kropp som själ behöfver lite hvila innan Ni åter träder i striden för lifvet. Anse Eder lika hemmastadd här som uti Eder faders hem. Vi har i dag onsdag — om lördag skall Ni erhålla permission.“ Det var amiralen som yttrade detta.

“Med tacksamhet mottager jag Edert människovänliga förslag, herr amiral, och vill jag under dessa dagar skrifva några bref till hemmet, min stackars fader vet ej om jag lefver eller är död.“

“Apropos bref, så har jag ett par till Eder. Jag tror de kom i går, och skall genast sända dem, men kom nu med och frukostera.”

Allas anleten strålade af tillfredsstäld glädje öfver löjtnant Zeths återvunna hälsa, ty alla hade fattat tycke för den unge svensken och tillika djupt deltagande för hans svåra olycka — nu likväl lyckligen öfverstånden. Hvem var hans räddare — Gud och ödet — ty hade ej löjtnant Zeths chef varit den människovän han var och tillika fattat deltagande för honom samt öppnat sitt hem för den medvetlöse och af läkarne öfvergifne främlingen, hade löjtnant Zeth antagligen aldrig återkommit till sitt förra jag. O! om blott en tiondedel af jordens barn vore *sanna* människovänner — huru annorlunda då mot nu, likväl få vi ej misströsta — ty om än få — så finnes det dock en och annan ädel perla bland människohjertan — hvilkas utsäde bära rika frukter. Allt hedrande för människosläktet.

Efter frukosten berättade amiralen för sina gäster några episoder ur hans skiftesrika lefnadshistoria, som krigare och sjöman, hvilket allt de unge männen åhörde med spändt intresse. En betjents inträde afbröt emellertid samtalet, han öfverlemnade till amiralen tvenne bref.

“Se här löjtnant äro Edra bref, som jag

nämnde. Jag ser att de äro Eder kärkomna. Nå ja, det är ju äfven naturligt.“

“De äro mig mycket kära, herr amiral! det var så längesedan jag erhöll några nyheter från hemmet, och, mitt herrskap, jag hoppas på öfverseende att jag nu anhåller att få aflägsna mig för att studera min älskade faders bref.“

“Ni har Er frihet, löjtnant, jag hoppas vi träffas till middagen.“

Löjtnant Zeth gick in till sig. Brefven voro båda från hans fader, med en tidrymd af 3:ne månader mellan dem.

Det första brefvet innehöll underrättelse om patron Winterhjelm's död samt enkans sorg och sjukdom; det andra var en fullständig lefnadsteckning öfver fru Winterhjelm's uppförande samt förhållande sedan enkoståndets början till brevets dato.

“Att hon älskar dig det ser jag tydligt, och hon lider af att icke få någon underrättelse. Enligt din begäran har jag ej nämnt något till henne angående dig och sorgfälligt undvikit henne de dagar jag väntat bref, men jag anser nu pröfningens tid böra upphöra. Om du icke genast gifver dig tillkänna så fruktar jag en ej önskad upplösning, därför, min son, älskar du henne fortfarande — så upphör att martera, ty för henne finnes

ej någon glädje mer så vida du ej vill bereda henne densamma.

Men, säg mig, hur i all världen hänger det i hop, jag har på trenne månader ej haft någon underrättelse från dig. Du bad mig i ditt sista bref adressera mina till London, hvilket jag äfven gjordt, kommer nu ej svar å detta, får jag tänka mig det värsta och hos engelska myndigheterna göra förfrågan angående min älskade, men förlorade son. Jag längtar att erhålla visshet, och önskar till Gud att hafva dig frisk i lifvet. Ännu 14 dagar vill jag afvakta bref från dig sedan väntar jag ej längre.“

Afslutande brefvet med många hälsningar från vänner och bekanta, samt ett postskriptum: “Kom snart hem till din gamle fader.“

Vid slutad läsning af detta bref utbrast han: “Hon älskar mig då verkligen och — är fri —!“

“Som hederlig man har jag handlat, ty jag har med min kärlek lefvat i landsflykt, och hon — svek ej sin pligt.“

“Nu möter inga hinder, och jag skall redan denna dag taga afsked och åter ila till mitt hem och min brud.“ Han satte sig genast ner att skriva tvenne bref: till fadern och till henne, som hans hjerta fick, deri han omtalade allt som han utstått sedan han lemnade fosterjorden. “Men“, så slutade han, “bort

med all sorg och smärta, nu stundar glädje för mitt hjerta.“

Under det han förseglade brefven kom amiralen in, och genast berättade han för sin chef sitt beslut att taga afsked och att resa hem.

“Min unge vän, jag har deremot intet annat att tillägga, än min lyckönskan; det England förlorar återfår Edert fädernesland: en hjälte! — Jag skall genast föranstalta om Edert afsked, och gifver Eder redan nu permission att handla efter behag“ — och, icke afvaktande den unge mannens tacksamhet, ty amiralen kände sig rörd, aflägsnade han sig.

John Zeth började genast göra sig resfärdig, han hade ej mer någon ro — han längtade till — paradiset — hvarifrån han så länge varit skiljd; några dagar derefter var han redan på väg till målet för all hans längtan.

Vi vilja ej följa honom på resan utan skynda före honom hem för att få välkomna en älskad son och en efterlängtd ungdomsvän.

X.

Fru Winterhjelm blef allt mer och mer svårmodig, slutligen sveko henne krafterna och hon måste hålla sig på sina rum, der hon, hvilande uppå en soffa, tillbringade sina dagar.

Till en början hade ingenjör Zeth uppjudit all sin förmåga att uppehålla hennes mod. Han bjöd henne på alla tänkbara nöjen — och hon mottog med tacksamhet den välvillige mannens bjudning. Men sorgen bodde i hjertat och kunde ej fördrivas.

Nu hade äfven han upphört att trösta; ovissheten om sonens öde hade gjort honom dyster. Redan var åtta dagar förlidna sedan sista brevets afgang och ännu ej svar anländt. Nu kunde han ej vänta längre utan satte sig ner att skriva till den engelska krigsministern med anhållan om underrättelser angående sin i engelska marinen tjenande son. Just som brevet var afslutadt knackade det på dörren, och hvem steg in om ej brefbäraren, aflemnande tvenne bref, det ena till ingenjör Zeth det andra till enkefru Lovisa Winterhjelm.

“Ändtligen“, utropade herr Zeth, och gaf i glädjen brefbäraren en krona i drickspengar.

“Nu skall hon stackars barn blifva glad; men jag måste först läsa mitt bref, för att erfara det andras innehåll.”

John hade helt lätt för fadren berört sin genomgångna sjukdom, likväl att den varit orsaken till att han icke kunnat skriva.

Sin kärlek till Lova hade han målat med alla ljusa och förhoppningsfulla färger han kunnat finna, samt omtalade slutligen det han var att vänta hem om några dagar.

“En utmärkt pojke“, yttrade gubben för sig sjelf, och så trippade han i väg upp till fru Winterhjelms.

“Välkommen, herr ingenjör!“ utropade Lova, så fort hon varseblef honom. “Inga nyheter kan jag tro, som vanligt.”

“Åh jo! jag medför ett bref till frun i dag,“ hvarpå han lade det på ett vid henne stående bord samt skyndade så ut. Han ville ej vara närvarande vid läsningen.

“Hvad kommer åt gubben“, tänkte Lova, “som så hastigt gick sin väg“, räckte så handen efter brefvet, men hade ej förr ögnat dess utanskrift förr än hon med ett högt utrop af vild glädje rusade upp från soffan.

“O! John det är från dig —! Älskar du mig ännu? Här i detta bref finnes visshet derom. Jag känner detta inom mig“, och så började hon försigtigt bryta detsamma. Men hon hade ej läst de första raderna förr än en

häftig gråt hindrade henne att fortsätta. Glädjen öfver att han ännu älskade henne var för stor, hon måste gråta ut och hvem vet hur länge hon skulle fortsatt dermed, ty hvarje gång hon tog brevet för att läsa, började tårefloden åter, om icke Johns fader helt glad inträdt och med ett: "huru befinner sig min sonhustru?" återförde henne till full besinning.

Förlägen och rodnande slog hon upp sin blick, men pappa Zeth gick fram till henne och fattade hennes hand sägande:

"Jag vet allt, och har länge känt detta förhållande, men min son ville ej förr än han var viss om Eder genkärlek gifva sig tillkänna. Nu äger Ni visshet båda och jag välsignar Edert förbund, till hvars fullbordande nu mera blott fordras prestens amen."

"O! hvad min lycka är stor, den fröjd mitt hjerta känner kan jag ej för Eder, min Johns älskade fader, och nu äfven min — inte sant —? förklara —"

"Ack, mitt barn, det du ej kan förklara det kan jag ana — ty äfven jag har älskat och älskar ännu i minnet min älskade bortgångna och aldrig förgätna maka. Men hvad nu beträffar John och dig — så, när slutet är godt, är ju allting väl, därför låt oss nu vara muntra och med glada ansigten mottaga den efterlängtrade John."

"Fader! jag är nu åter sjelfva hälsan,

innehållet af detta bref, jag håller i min hand, har läkt mitt sargade hjerta och jag reser redan i afton hem till Hafta för att der få välkomna fader och son.“

“Som du vill, kära Lova. Skall barnen följa med dig?“

“Naturligtvis. Nu då min sorg icke mer behöfver störande inverka på det glada barnahjertat vill jag hafva dem under min vård. Dessa barn, hvilka jag älskar som en moder älskar sina egna barn, anser jag vara af Gud mig tillerkända på det de aldrig skola behöfva sakna en moders kärlek; därför, älskade fader, sänd genast bud efter dem att de må blifva i ordning.“

Arthur och Gunhild voro icke sena att komma och uttryckte sin oskyldiga glädje öfver modrens återvunna hälsa, med kyssar och smekningar. Det var en tafsa skön att skåda, förhöjd derigenom att Lova endast var styfmoder.

Sedan Lova ordnat lite för sig och barnen foro de genast till Hafta.

Var Lova icke älskad förut blef hon det nu, var hon förut kallsinnig mot godsets underhafvande, blef hon så mycket mer kärleksfull nu — hvarför? Hvilken var den makt som så ändrat hennes sinne? Jo, kärleken, — hon älskade och var älskad. — Se der en makt, som kan förvandla allt. — Är den ren

blir förvandlingen god, ligger hatet doldt derunder — ve då dess verk.

Den rena kärleken skapar frid — den falska — strid.

Den första hon gjorde besök hos var hennes fordna kamrat Christina, som redan länge varit en, efter omständigheterna, välbestäld torparhustru och äfven moder till 3:ne små landtliga oskulder. Christina och hennes man voro lyckliga i deras torftiga ställning. Mannens högsta och enda glädje var då han efter slutadt dagsverke fick återvända till gumman och barnen, och Christina var hemmets goda genius; hon skötte allt, både ute och inne, och hade det hela i ordning till mannens hemkomst, hvarefter arbetet för dagen upphörde. Deras gemensamma glädje var då att leka om med barnen.

Der ser ni en tafra af äktenskaplig sällhet — hvarför? Jo, det var den rena kärleken som förenadt dem.

Lova såg allt detta och gladdes deråt, och som gårdens gamle rättare till följd af ålderdom måste taga afsked från sin syssla fick Christinas man öfvertaga rättarebefattningen vid Hafta och dermed blef deras ställning betydligt förbättrad.

Åtta dagar efter Lovas ankomst till Hafta anlände de efterlängtrade, fader och son. De ungas glädje kunna vi lättare tänka oss

än beskrifva. Johns fader som väl visste att den tredje personen vid ett sådant tillfälle som detta är helt och hållet obehöflig, aflägsnade sig helt obemärkt för att göra en rund kring ägora.

Då ingenjör Zeth efter tvenne timmar återkom möttes han i dörren af de båda älskande.

Lova var den första som bröt tystnaden, i det hon, lösgörande sig från Johns omfamning, ilade till den gamle käre fadern, och kastande sina armar om hans hals bad hon: "fader, välsigna vårt förbund! välsigna din dotter! årslånga qual är nu genom kärlekens makt tåligt utståndna."

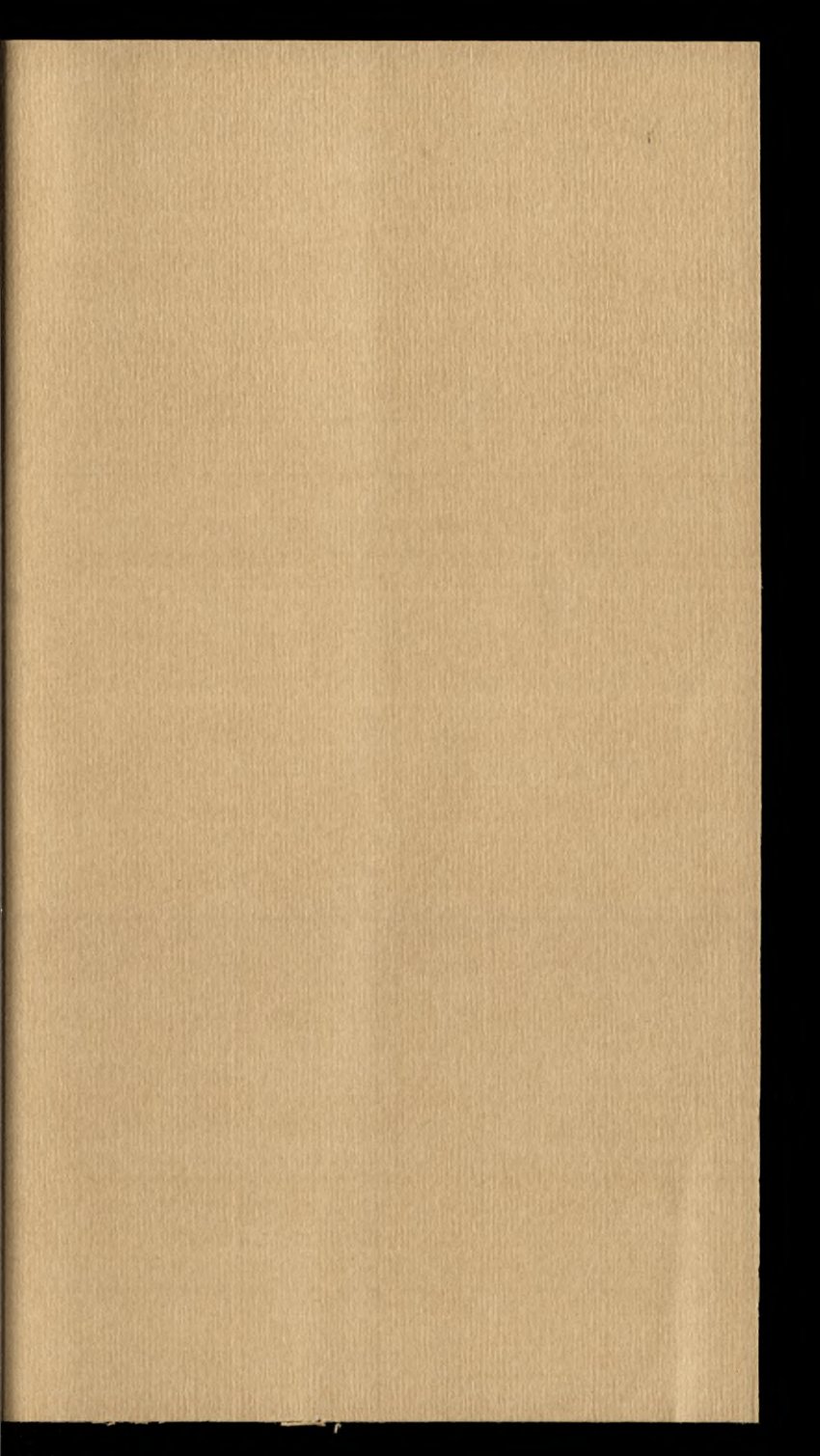
"Mitt första giftermål var, i mitt tycke, en hederssak. Min ädle, bortgångne Laurentius älskade mig — och då älskade jag ingen, jag var fattig och, hvarför icke äfven ärelysten, jag hatade fattigdomen — min sorgliga barndom lärde mig det. Hvad var då naturligare än att jag vid Laurentius tillbud skulle känna mig glad — och samtycka, isynnerhet som jag långt förut närt denna önskan."

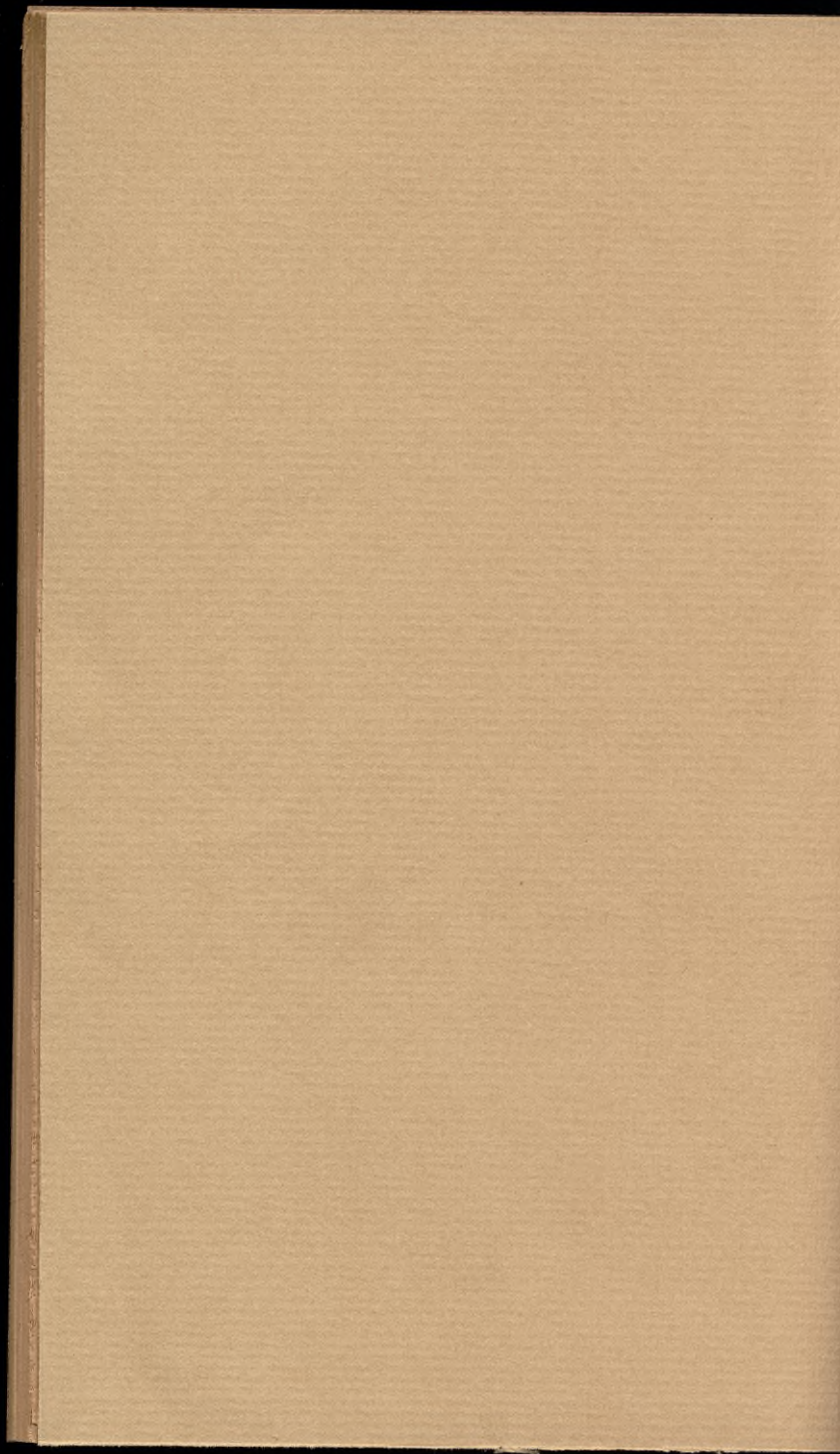
"Men så reste jag till Stockholm kort före bröllopet — såg John, och älskade honom — emot denna kärlek satte sig min heder. Jag kunde ej för något pris bedraga den hederlige gamle som, från ett intet, bragt mig ur fattig-

domens trældom, och jag försakade min kärlek — för att bli hans maka, och jag uppbjöd allt för att vara honom värdig. Må nu Gud förlåta mig om jag handlat orätt. Som en fader älskar jag dig, min bortgångne Laurentius, och vid min kärlek svär jag, att för hela lifvet blifva en öm moder för dina barn — och min älskade John har äfven lofvat blifva dem en huld fader.“

“Kära barn, min faderliga välsignelse hafven I båda. I hafven redligen kämpat. Nu är segern vunnen. Njut nu i frid och lugn den sällhet, som Ni med offäckad heder tillkämpat Eder — låt, som hittills, hedern och kärleken blifva Eder följeslagare, och hela Ert lif skall förflykta som en skön dröm, isynnerhet som ekonomiska bekymmer icke behöfver störande inverka på Edert familjelif.“

The first part of the book is devoted to a general
 description of the country and its inhabitants.
 The author describes the various tribes and
 their customs and manners. He also mentions
 the different languages spoken in the country.
 The second part of the book is a history of
 the country from the earliest times to the
 present. The author relates the various wars
 and revolutions which have taken place in
 the country. He also mentions the different
 governments which have reigned in the
 country. The third part of the book is a
 description of the different parts of the
 country. The author describes the different
 provinces and their respective products.
 He also mentions the different cities and
 towns in the country. The fourth part of
 the book is a description of the different
 religions which are practiced in the
 country. The author mentions the different
 sects and their respective doctrines. The
 fifth part of the book is a description of
 the different arts and sciences which are
 practiced in the country. The author
 mentions the different professions and
 trades which are followed in the country.
 The sixth part of the book is a description
 of the different customs and manners which
 are practiced in the country. The author
 mentions the different festivals and
 games which are celebrated in the country.
 The seventh part of the book is a
 description of the different laws and
 regulations which are in force in the
 country. The author mentions the different
 courts and their respective jurisdictions.
 The eighth part of the book is a
 description of the different taxes and
 duties which are levied in the country.
 The author mentions the different
 methods of collecting the taxes and duties.
 The ninth part of the book is a
 description of the different military forces
 which are maintained in the country.
 The author mentions the different ranks
 and grades of the military forces. The
 tenth part of the book is a description
 of the different naval forces which are
 maintained in the country. The author
 mentions the different ships and vessels
 which are employed in the navy. The
 eleventh part of the book is a description
 of the different trade and commerce
 which is carried on in the country. The
 author mentions the different ports and
 harbours which are frequented by the
 ships. The twelfth part of the book is a
 description of the different manufactures
 and industries which are carried on in
 the country. The author mentions the
 different tools and instruments which are
 used in the manufactures and industries.
 The thirteenth part of the book is a
 description of the different agriculture
 and husbandry which are practiced in
 the country. The author mentions the
 different crops and animals which are
 raised in the country. The fourteenth
 part of the book is a description of the
 different mines and minerals which are
 found in the country. The author
 mentions the different methods of mining
 and the different uses of the minerals.
 The fifteenth part of the book is a
 description of the different public works
 and buildings which are erected in the
 country. The author mentions the different
 roads and bridges which are built in the
 country. The sixteenth part of the book
 is a description of the different public
 institutions and societies which are
 established in the country. The author
 mentions the different schools and colleges
 which are founded in the country. The
 seventeenth part of the book is a
 description of the different public
 offices and departments which are
 established in the country. The author
 mentions the different duties and
 responsibilities of the public officers and
 departments. The eighteenth part of
 the book is a description of the
 different public revenues and expenses
 of the country. The author mentions the
 different sources of revenue and the
 different methods of expending the
 revenue. The nineteenth part of the
 book is a description of the different
 public debts and loans which are
 contracted by the country. The author
 mentions the different terms and
 conditions of the public debts and loans.
 The twentieth part of the book is a
 description of the different public
 charities and benefactions which are
 made in the country. The author
 mentions the different names of the
 public charities and benefactions. The
 twenty-first part of the book is a
 description of the different public
 monuments and statues which are
 erected in the country. The author
 mentions the different names of the
 public monuments and statues. The
 twenty-second part of the book is a
 description of the different public
 libraries and museums which are
 established in the country. The author
 mentions the different names of the
 public libraries and museums. The
 twenty-third part of the book is a
 description of the different public
 gardens and parks which are laid out
 in the country. The author mentions the
 different names of the public gardens
 and parks. The twenty-fourth part of
 the book is a description of the
 different public works and buildings
 which are erected in the country. The
 author mentions the different names of
 the public works and buildings. The
 twenty-fifth part of the book is a
 description of the different public
 institutions and societies which are
 established in the country. The author
 mentions the different names of the
 public institutions and societies. The
 twenty-sixth part of the book is a
 description of the different public
 offices and departments which are
 established in the country. The author
 mentions the different duties and
 responsibilities of the public officers and
 departments. The twenty-seventh part
 of the book is a description of the
 different public revenues and expenses
 of the country. The author mentions the
 different sources of revenue and the
 different methods of expending the
 revenue. The twenty-eighth part of
 the book is a description of the
 different public debts and loans which
 are contracted by the country. The
 author mentions the different terms and
 conditions of the public debts and loans.
 The twenty-ninth part of the book is
 a description of the different public
 charities and benefactions which are
 made in the country. The author
 mentions the different names of the
 public charities and benefactions. The
 thirtieth part of the book is a
 description of the different public
 monuments and statues which are
 erected in the country. The author
 mentions the different names of the
 public monuments and statues. The
 thirty-first part of the book is a
 description of the different public
 libraries and museums which are
 established in the country. The author
 mentions the different names of the
 public libraries and museums. The
 thirty-second part of the book is a
 description of the different public
 gardens and parks which are laid out
 in the country. The author mentions the
 different names of the public gardens
 and parks. The thirty-third part of
 the book is a description of the
 different public works and buildings
 which are erected in the country. The
 author mentions the different names of
 the public works and buildings. The
 thirty-fourth part of the book is a
 description of the different public
 institutions and societies which are
 established in the country. The author
 mentions the different names of the
 public institutions and societies. The
 thirty-fifth part of the book is a
 description of the different public
 offices and departments which are
 established in the country. The author
 mentions the different duties and
 responsibilities of the public officers and
 departments. The thirty-sixth part of
 the book is a description of the
 different public revenues and expenses
 of the country. The author mentions the
 different sources of revenue and the
 different methods of expending the
 revenue. The thirty-seventh part of
 the book is a description of the
 different public debts and loans which
 are contracted by the country. The
 author mentions the different terms and
 conditions of the public debts and loans.
 The thirty-eighth part of the book is
 a description of the different public
 charities and benefactions which are
 made in the country. The author
 mentions the different names of the
 public charities and benefactions. The
 thirty-ninth part of the book is a
 description of the different public
 monuments and statues which are
 erected in the country. The author
 mentions the different names of the
 public monuments and statues. The
 fortieth part of the book is a
 description of the different public
 libraries and museums which are
 established in the country. The author
 mentions the different names of the
 public libraries and museums. The
 forty-first part of the book is a
 description of the different public
 gardens and parks which are laid out
 in the country. The author mentions the
 different names of the public gardens
 and parks. The forty-second part of
 the book is a description of the
 different public works and buildings
 which are erected in the country. The
 author mentions the different names of
 the public works and buildings. The
 forty-third part of the book is a
 description of the different public
 institutions and societies which are
 established in the country. The author
 mentions the different names of the
 public institutions and societies. The
 forty-fourth part of the book is a
 description of the different public
 offices and departments which are
 established in the country. The author
 mentions the different duties and
 responsibilities of the public officers and
 departments. The forty-fifth part of
 the book is a description of the
 different public revenues and expenses
 of the country. The author mentions the
 different sources of revenue and the
 different methods of expending the
 revenue. The forty-sixth part of
 the book is a description of the
 different public debts and loans which
 are contracted by the country. The
 author mentions the different terms and
 conditions of the public debts and loans.
 The forty-seventh part of the book is
 a description of the different public
 charities and benefactions which are
 made in the country. The author
 mentions the different names of the
 public charities and benefactions. The
 forty-eighth part of the book is a
 description of the different public
 monuments and statues which are
 erected in the country. The author
 mentions the different names of the
 public monuments and statues. The
 forty-ninth part of the book is a
 description of the different public
 libraries and museums which are
 established in the country. The author
 mentions the different names of the
 public libraries and museums. The
 fiftieth part of the book is a
 description of the different public
 gardens and parks which are laid out
 in the country. The author mentions the
 different names of the public gardens
 and parks.

1001850738

